

tinuitu vysokoškolského vzdělávání mladé generace právníků v oboru starších českých právních dějin. Zatímco Jiří Kejř absolvoval právnická studia v Praze pod dohledem vynikajících profesorů Boháčka, Vojtíška nebo Vaněčka, sám své zkušenosti a erudici touto cestou předávat nemohl, neboť jako nestraník nesplňoval patričné „kádrové“ předpoklady pro akademickou dráhu. Výsledek se dostavil s jistou setrvačností po sametové revoluci. Generace mých vrstevníků i starších kolegů častokrát velmi neblaze zakouší, jak zoufale schází onen článek v řetězu, který by nás spojil s duchovním i mravním étosem první republiky, dědictvím ještě nedotčeným pokřiveným žebříčkem hodnot a idejí.

Ani dnes však není zdaleka vše ztraceno. Snad právě proto, že lidé jako Jiří Kejř, slovy profesora Spunara, zde vyryli výraznou stopu (Jiří Kejř, Výbor rozprav a studií z kodikologie a právních dějin. vyd. v tomto výboru 1. Praha: Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, 2012, s. 7.). Příklad Jiřího Kejře táhne a nemůže nikoho nechat na pochybách v tom základním, co si lze pro přítomnost i budoucnost uchovat jako trvalý odkaz. Jiří Kejř nám ukázal, jak důležité je odhodlání a vytrvalost na cestě za vědeckým poznáním, které sice mnohdy není prosto řady úskalí, poctivá mravenčí práce však může vést od mlhavého tušení k jasnějším představám o konturách celku, od otázek k odpovědím, nebo

opět jen k novým otázkám. Jiří Kejř vytrvalost prokázal minimálně ve třech oblastech, na něž se dlouhodobě koncentroval: na pronikání kanonického práva do českých zemí a rukopisné bádání, na problematiku počátků městského zřízení u nás a na českou reformaci, jež byla bytostně spjata s prostředím pražské univerzity. Nikoliv náhodou byl za svou činnost opakovaně oceňován a stal se mezinárodně uznávaným odborníkem v oboru právních dějin.

Přitom je důležité si uvědomit, že to bylo právě studium na právnické fakultě, které Jiřího Kejře odborně připravilo na dráhu právního historika. Subtilní právní rozbor vedení Husova procesu či pochopení funkce kanonickoprávních textů v domácím prostředí by byly stěží myslitelné bez právnického školení. Jakkoliv sám častokrát poukazyval na nutnou a opodstatněnou spolupráci právních dějin s ostatními obory a jejich interdisciplinární rozměr, vždy si byl vědom toho, že výuka právních dějin patří na právnickou fakultu. Stejně dobře chápal, že není talentovaných studentů bez kvalitních učitelů zapálených pro věc samu. Tento zápal dokázal Jiří Kejř přenést na stránky svých prací. Kdykoliv je otevřeme a čteme, cítíme žár, který nepolevuje, opravdovost jednoty ducha, příkladného života i díla. Tento žár dává tušit, že oheň, z něhož vychází, dosud plane, byť vzdálen jako hvězda či jako maják na druhém břehu.

Za prof. JUDr. Stanislavem Balíkem, CSc.

(* 15. února 1928 – † 11. dubna 2015)

Ladislav Vojáček*

Je to smutný úděl, ale už podruhé během krátké doby usedám k počítači, abych vzpomínal na zemřelého kolegu právního historika. Poté, co v lednu tohoto roku v nedožitých osmdesáti letech zemřel vídeňský profesor Werner Ogris, 11. dubna v Praze ve věku 87 let skonal prof. JUDr. Stanislav Balík, CSc.

Přestože Stanislav Balík spojil svou profesní dráhu s Právnickou fakultou Univerzity Karlovy v Praze a po vzniku Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni také s ní, životní osudy tohoto morav-

ského rodáka přivedly, i když jen krátce, také na naši právnickou fakultu.

Stanislav Balík pocházel z obce Morašice jihozápadně od Moravského Krumlova. Obecnou školu absolvoval ve Slatině, která ovšem již od roku 1919 patřila k Brnu. V Brně pak studoval i na reálném gymnáziu. Za nacistické okupace musel v roce 1944 studia přerušit a ukončil je maturitou až v roce 1947. V následujícím roce pak nastoupil ke studiu na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Po jejím uzavření (1950) dostudoval v Praze. Ze svých brněnských učitelů vyzvedával především právního historika prof. Jiřího Cvetlera. Přátelský vztah s ním udržoval až do začátku devadesátých let, kdy jeho starší kolega zemřel. V Praze jej oslovili zejména

* Prof. JUDr. Ladislav Vojáček, CSc., Katedra dějin státu a práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.

Vladimír Solnař, František Štajgr, Josef Tureček a Arnošt Wenig-Malovský.

Studenta Balíka nezaujaly jen právnické disciplíny a mezi nimi hlavně občanské právo (na katedře působil i jako pomocná vědecká síla) a právní teorie, ale věnoval se také studiu hindštiny a sanskrtu na pražské Filosofické fakultě. A jelikož nejen studiem živ je student a právník, rozvíjel také svůj zájem o vážnou hudbu, operu a výtvarné umění. Po příchodu do Prahy pak poznal i svou manželku. Jak se znalostí rodinné tradice připomenul na smutečním rozloučení ve strašnickém krematoriu prof. JUDr. Ignác Antonín Hrdina, DrSc., O.Praem, první políbení si budoucí manželé dali na Karlově mostě pod Braunovou sochou patrona právníků Iva Bretaňského.

Ve svém dalším profesním směřování se čerstvý absolvent nakonec „odcizil“ občanskému právu i právní teorii a v roce 1952 zakotvil jako asistent na Katedře dějin státu a práva. Jeho oborem se staly obecné právní dějiny a těm už zůstal věrný. V roce 1958 se stal odborným asistentem, ale až do roku 1964 v nejistém postavení bez trvalého pracovního poměru. Na katedře se v následujících letech stal součástí silného týmu svých vrstevníků narozených mezi lety 1926 až 1930, který dále tvořili Miloslav Doležal (1926), Jaromír Kincl (1926), Karel Malý st. (1926), Dragutin Pelikán (1928), Valentin Urfus (1928), Karel Litsch (1929) a Karel Malý ml. (1930). Jeho nejbližším kolegou i se společnými mimopracovními zájmy se v této době stal romanista a právní historik Jaromír Kincl.

V rozvíjení a výuce obecných právních dějin se Stanislav Balík orientoval na oblast francouzského a anglosaského práva. Kandidátskou práci (disertaci) na téma *Massachussetský Zákoník svobod z roku 1641* obhájil v roce 1966 a habilitoval se v roce 1969 na základě práce *Obchodní a průmyslové monopoly XV. – XVIII. století a jejich historičtí předchůdci*. Profesorem se však mohl stát až na začátku devadesátých let minulého století (1992).

Monograficky vyšla jeho práce *Státní zřízení Francie v letech 1789 – 1811* (Praha: UK, 1977). Jeho další studie najdeme zejména v periodiku *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica* a v Právněhistorických studiích. Podílel se také na přípravě řady učebních pomůcek. Už v počátcích svého pedagogického působení participoval na „Turečkových“ učebních pomůčkách k obecným dějinám státu a práva (*Výbor z textů ke studiu obecných dějin státu a práva z roku 1957* a *Světové dějiny státu a práva ve starověku* z roku 1963). Později se podílel na „Kinclových“ *Obecných dějinách státu a práva* (1983) a publikoval i *Stručný nástin přednášek z dějin státu a práva v otrokářském Římě* a *Stručný nástin přednášek z obecných dějin státu a práva* (1981). Opět se zapojil do přípravy výborů z dokumentů (*Texty*

ke studiu obecných dějin státu a práva II. a *Texty ke studiu obecných dějin státu a práva III.*), které opakovaně vyšly v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století. Své hluboké znalosti dějin mimoevropských zemí promítl po roce 1989 do zavedení předmětu *Dějiny státu a práva zemí Asie, Afriky a Latinské Ameriky* a za svého plzeňského působení i do vydání *Kapitol z dějin státu a práva zemí Afriky, Asie a Latinské Ameriky* (spolu se svým synem Stanislavem a Petrou Müllerovou) a *Právních dějin mimoevropských zemí* (opět spolu se synem).

Po založení Fakulty právnické Západočeské univerzity se v roce 1996 stal vedoucím její Katedry právních dějin, kterou pak vedl více než deset let. Podílel se na vydání základních učebních pomůcek pro výuku obecných dějin státu a práva (*Právní dějiny evropských zemí a USA* a *Texty ke studiu obecných dějin státu a práva*) i kanonického práva (*Kanonické právo. Dějiny, teorie, obecná část*; spolu s Ignácem Antonínem Hrdinou). K usnadnění přípravy studentů na státní zkoušku vydali se synem praktickou *Rukojeť k dějinám římského práva a jeho institucí*.

Díky pevnému zakotvení na fakultě a postupnému politickému uvolnění mohl Stanislav Balík už před půlstoletím (1965 až 1966) vycestovat na studijní pobyt do Turína na Institut d'Etudes européennes. Brzy se vydal „na zkušenou“ znovu a v letech 1968 až 1970 studoval u prof. Jacquese Godechota na Faculté des Lettres et science humaines univerzity v Toulouse (Université de Toulouse II – Le Mirail; l'UTM). Oba studijní pobyty zakončil obhajobou svých prací. Po obhajobě druhé (*Histoire de l'aménagement juridique de la propriété foncière sous la Révolution Française, I. 1789-1794*) získal titul *docteur d'Université*. Později do zahraničí cestoval k přednáškovým pobytům. Opakovaně se vrátil do Francie, ale přednášel i v Polsku a v Řecku a navázal řadu kontaktů se zahraničními kolegy. Intenzitu jeho vazeb na polské právní historiky částečně demonstruje jejich zastoupení mezi přispěvateli do Pocty, kterou plzeňská právnická fakulta připravila k jeho osmdesátinám /KNOLL, Vilém (ed.), *Pocťa Stanislavu Balíkovi k 80. narozeninám*. Plzeň: A. Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-120-5; ze zde publikovaného životopisu (s. 9 – 12) autor čerpal informace o počátcích profesní dráhy prof. S. Balíka/.

Jistě ovlivněn svými dlouhodobými zahraničními studijními pobyty a jazykově vyzbrojen snažil se S. Balík pomáhat v počátcích studia zahraničním studentům Právnické fakulty UK v Praze. Pro ně také vydával upravené anglicko-české materiály ke studiu (uveďme opakovaně tištěné nástiny přednášek *General History of the State and Law – Obecné dějiny státu a práva* a *History of the Roman State and Law – Dějiny římského státu a práva*).

* * *

Když – také v dubnu, ale před více než dvaceti lety – zemřel prof. Jaromír Kincl, použil ve vzpomínce na něj jeho vrstevník, kolega a přítel prof. Stanislav Balík slova Antoina de Saint-Exupéryho: *„Není nejdůležitější uložit tělo do země, ale jde o to, abychom jak z puklé urny sebrali všechno dědictví, jehož opatrovníkem byl zemřelý, abychom ani zrnko neztratili. Je obtížné zachránit vše, dlouho to trvá, než jsme schopni poskytnout odkazu mrtvých u sebe přístřeší. Je třeba dlouho oplakávat, přemítat o životě a vzpomínat jejich výročí.“* Dnes tato slova čteme v záhlaví smutečního oznámení samotného prof. Stanislava Balíka. U těch, kteří jej dobře znali, jistě jeho odkaz své přístřeší najde.

Zbývá snad dodat jediné. V úvodu jsem se zmiňoval, že Stanislav Balík začal právnické studium v Brně. Rodová vazba k fakultě se však jeho smrtí nepřetrhla: své hluboké vědomosti a životní zkušenosti předává našim studentům jako externí učitel jeho syn a mezi studenty najdeme jeho vnuka.